

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

-Aan:
Zie verzendlijst.

Telefoon 070 - 318 81 88
Telex 32374 KYDER/BIV NL
Telefax 070 - 318 79 51

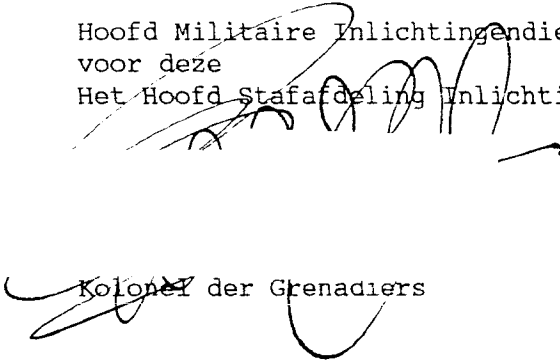
Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/4810	04 oktober 1991

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr ~~11~~/91)

72

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen


Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 's-Gravenhage	070 - 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/4810 , d.d. 04 oktober 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken ✓

t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGENDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
72/91

(Afgesloten 041130 OKT 1991)

Kroatië

In alle door Serviërs gedomineerde streken van Kroatië vonden gisteren weer hevige gevechten plaats. Verder concentreerde de strijd zich rond de Adriatische havens van Kroatië. Deze worden opnieuw geblokkeerd door de federale marine. De steden Zadar en Dubrovnik zijn te land aan alle zijden door eenheden van de federale strijdkrachten (JNA) omsingeld. Gisteren heeft de plv commandant van het Vijfde Militaire District (MD) de terugtrekking van alle gewapende Kroaten uit Dubrovnik geëist.

Volgens uitlatingen van topofficieren is het optreden van de JNA vooral een reactie op de voortdurende agressie van de kant van de Kroaten. Nog deze week zijn de doelstellingen van de JNA in Kroatië uitvoerig uiteengezet door GenMaj Vuletic, een functionaris van de Generale Staf. Hij stelde dat de JNA nog steeds de voorkeur geeft aan een politieke oplossing voor de tegenstellingen in Kroatië en in dit kader de bemiddeling van EG-afgezant Wijnaendts steunt, maar dat dit streven voortdurend wordt doorkruist door het Kroatische optreden. Vuletic maakte duidelijk dat de JNA zich tegenover Kroatische provocaties terughoudend heeft opgesteld, maar dat dit het moreel aantastte. Daarom had de JNA nu besloten tot handelend optreden. Hierbij zouden echter ook in de toekomst overwegingen van humanitaire aard een belangrijke rol blijven spelen.

Overigens onderstreepte Vuletic dat het aanbod om eenheden uit bepaalde delen van Kroatië terug te trekken, niet impliceert dat de JNA bereid is geheel Kroatië te ontruimen. Weliswaar wil de legerleiding soldaten terughalen uit de gebieden waar zij geen normaal leven kunnen leiden, maar de uiteindelijke dislocatie van de JNA zal volgens hem afhankelijk zijn van haar "toekomstige missies". Dit alles wijst op een pragmatische benadering van de huidige en toekomstige omstandigheden door de JNA. Het is echter niet uit te sluiten dat de uitlatingen van Vuletic mede propaganda-doeleinden dienden.

Het is opvallend dat het optreden van de JNA in Kroatië zich momenteel vooral richt op de Kroatische havensteden. Zelfs als dit het gevolg is van Kroatische provocaties, moet toch worden geconstateerd dat de JNA hiermee steun lijkt te verlenen aan de aanspraak van Servische nationalistten op een haven ten koste van Kroatië, zelfs indien deze havenstad geen Servische meerderheid heeft. Overigens zal het niet eenvoudig zijn een territoriale verbinding te leggen tussen een dergelijke haven en Servië zelf.

Uit recente persmeldingen blijkt dat de commandant van het Eerste MD, dat Noord-Servië en Bosnië-Herzegovina omvat, en zijn Chef Staf behoren tot de topmilitairen die recent zijn ontslagen. Dit houdt waarschijnlijk verband met het tegenvallende militaire optreden van de JNA in de afgelopen weken. Dit kan erop duiden dat de militaire operaties tegen Kroatië, evenals die van enkele maanden geleden in Slovenië, worden geleid op het niveau van het MD met slechts ad hoc-steun van de Generale Staf. Dit zou een verklaring kunnen zijn van het gebleken onvermogen van de JNA snel voldoende middelen te concentreren op een

bepaald punt. De Kroaten zouden hiertoe beter in staat zijn en bijgevolg een lokaal militair overwicht kunnen vormen.

Recent zijn nieuwe schattingen bekend geworden over de totale sterkte van de onlangs gereorganiseerde Kroatische strijdkrachten. Deze zouden bestaan uit ongeveer 70.000 man en de beschikking hebben over tenminste 150 tanks en 100 APC/AIFVs. Ook zouden zij tenminste 300 artillerie-vuurmonden bezitten, waarvan er circa 1/3 ook tegen pantserdoelen zou kunnen worden ingezet.

Federale overheden

Zoals eerder deze week reeds verwacht, heeft gisteren het pro-Servische romppresidium op pseudo-constitutionele wijze grotendeels de macht van de federale regering overgenomen. Hierbij baseren de vier pro-Servische leden van het presidium (naast Servië het traditioneel met Servië meestemende Montenegro en de onder Servische controle staande voormalige autonome provincies in Servië, Kosovo en Vojvodina) zich op de grondwetsbepaling dat het presidium in een (door het presidium zelf uit te roepen) gevaar van oorlog zelf decreten met de kracht van wet kan uitvaardigen. Weliswaar dient het presidium deze regels zo spoedig mogelijk aan het federale parlement voor te leggen, maar het romppresidium lijkt van mening te zijn dat het huidige parlement, waarvan het mandaat reeds geruime tijd is verlopen en dat bovendien gehandicapt is door de ontslagname van de Kroatische en Sloveense leden, geen legitieme volksvertegenwoordiging vormt.

De Joegoslavische Grondwet gaat uit van collectieve besluitvorming van het presidium. De leden van het romppresidium hebben echter gisteren gesteld dat de besluiten van een meerderheid van de aanwezige leden rechtsgeldig zijn. Op grond daarvan hebben zij hun volledige steun uitgesproken voor de JNA en de door de legerleiding in de afgelopen dagen genomen maatregelen, inclusief de mobilisatiemaatregelen die inmiddels gelden voor Servië, Montenegro en (Servische) delen van Bosnië-Herzegovina.

Dat deze opstelling de instemming geniet van de defensietop, blijkt onder meer uit het feit dat bij de betreffende zitting minister van Defensie Kadijevic, zijn plaatsvervanger Brovet en CGS Adzic aanwezig waren. Het is in dit verband opmerkelijk dat het romppresidium in Belgrado de "eenheid van de strijdkrachten" benadrukte, terwijl er zoals eerder gerapporteerd grote spanningen bestaan onder de defensietop als gevolg van de tegenvallende militaire situatie in Kroatië. Blijkbaar zien de genoemde topmilitairen in een nauwere samenwerking met de (pro-)Servische politieke leiding de beste mogelijkheid om een verdere desintegratie van de JNA te voorkomen. Dit zal echter naar verwachting tot gevolg hebben dat de identificatie van de strijdkrachten met de Servische zaak, in tegenstelling tot het streven van Kadijevic, nog zal toenemen. Deze ontwikkeling wordt ook bevestigd door het feit dat het romppresidium nogmaals herhaalde dat iedere vorm van buitenlandse militaire interventie als agressie zal worden beschouwd en tegemoetgetreden.

De Kroatische voorzitter van het presidium Mesic heeft de bijeenkomst van het presidium en de getroffen maatregelen als illegaal bestempeld. Ook de presidiumleden uit Bosnië-Herzegovina en Macedonië hebben de "coup" veroordeeld, terwijl naar verwachting ook Slovenië zich tegen deze ontwikkeling zal keren. Het kan niet worden uitgesloten dat de vier genoemde leden een "tegenpresidium" zullen vormen als tegenwicht voor het romppresidium in Belgrado. Dit zal echter niets veranderen aan de feitelijke situatie dat de JNA en de (pro-)Servische leiding momenteel gelijksoortige doelstellingen hebben en derhalve op korte termijn nauw zullen blijven samenwerken.

Internationale vredesinspanningen

Vandaag zal in het kader van de EG-vredesconferentie over Joegoslavië opnieuw een zitting plaatshebben van de ministers van Buitenlandse Zaken van de federale regering en de zes deelstaten. Tevens zullen vandaag de drie werkgroepen bijeenkomen die zijn ingesteld om specifieke problemen omtrent de toekomstige relaties tussen de Joegoslavische deelstaten te bespreken. Tegen de achtergrond van het escalerende geweld in Kroatië is het echter vrijwel uitgesloten dat deze bijeenkomsten belangrijke resultaten zullen opleveren.

Wegens de ernst van de situatie heeft minister Van den Broek gisteren de presidenten van Servië en Kroatië, Milosevic en Tudjman, en minister Kadujevic dringend uitgenodigd voor een ontmoeting in Den Haag, die nog vóór de bovenvermelde ministersbijeenkomst zou moeten plaatsvinden. Van den Broek stelde dat als de geweldsspiraal niet doorbroken zou worden, verdere EG-bemoeienis met Joegoslavië zinloos wordt en de "politiek van voldongen feiten" (waarvan Servië en Kroatië elkaar beschuldigen) zal hebben gezegevierd. Kennelijk hoopt Van den Broek gebruik te kunnen maken van de bereidheid tot een politieke oplossing waaraan in ieder geval de JNA-top en sinds kort ook Milosevic de voorkeur zeggen te geven. Het lijkt echter onwaarschijnlijk dat deze laatste poging succes zal hebben.

Tegen deze achtergrond is te verwachten dat de rol van de EG-waarnemersmissie in Kroatië ook ter discussie zal komen te staan. Weliswaar lijkt de veiligheid van de waarnemers nog geen groot gevaar te lopen (al is momenteel ook een waarnemersteam in Dubrovnik aanwezig), maar zoals ook door medewerkers van de missie zelf wordt onderstreept, is hun taak gelegen in het toezien op de naleving van het staakt-het-vuren. Aangezien hiervan geen sprake meer is, bestaat er twijfel over het nut van hun aanwezigheid. Daarbij lijkt er in toenemende mate sprake van vijandigheid van de kant van de Kroatische bevolking, die zich realiseert dat de aanwezigheid van de missie niet heeft geleid tot een spoedige erkenning van de Kroatische onafhankelijkheid door de EG. Hoewel er zeker nog taken zijn weggelegd voor de missie in Slovenië (in verband met de terugtrekking van de JNA uit deze republiek) en Bosnië-Herzegovina (ter voorkoming van een escalatie van de etnische tegenstellingen), geldt dit niet voor Kroatië, tenzij op korte termijn besloten zou worden tot nieuwe onderhandelingen.

Italië/Vaticaan

De Kroatische president Tudjman heeft de afgelopen dagen een bezoek gebracht aan Italië en het Vaticaan. De Italiaanse regering, die een aantal weken geleden nog voorstander van erkenning van de Kroatische onafhankelijkheid leek, heeft Tudjman echter duidelijk gemaakt dat een dergelijke erkenning op korte termijn niet te verwachten is, zeker niet zonder nadere besluitvorming in EG-verband. Het is mogelijk dat deze Italiaanse opstelling verband houdt met het feit dat de nationalistische Kroatische regering enkele weken geleden de (zeer kleine) Italiaanse minderheid in Kroatië heeft beschuldigd van "verraad samen met de Serviërs".

Het Vaticaan lijkt positiever te staan tegenover erkenning van de Kroatische onafhankelijkheid. In een verwijzing naar het zelfbeschikkingsrecht heeft de pauselijke staatsecretaris Sodano gesteld dat het Vaticaan streeft naar "snelle overeenstemming over de verzoeken van Slovenië en Kroatië tot internationale erkenning". Overigens is in dit verband vermeldenswaard dat de Italiaanse minister van Buitenlandse Zaken De Michaelis onlangs het Vaticaan heeft beschuldigd van een te sterk pro-Kroatische opstelling, die in sterk contrast stond met de oecumenische opstelling van de paus in de Golfoorlog. Hij zei de bezorgdheid van het Vaticaan voor het lot van de geloofsgenoten in Kroatië te

begrijpen, maar stelde dat niemand gebaat was bij het "ontketenen van een nieuwe godsdienstoorlog".

Conclusie/vooruitzicht

Onder invloed van de escalerende gevechten in Kroatië lijkt de kans op een politieke oplossing voor de tegenstellingen in Joegoslavië verder af te nemen. Op federaal niveau is sprake van een pseudo-constitutionele machtsovername door het pro-Servische romppresidium, maar dit formaliseert feitelijk slechts een reeds geruime tijd bestaande situatie. De JNA zegt in zijn optreden te reageren op Kroatische provocaties, maar lijkt daarnaast een steeds duidelijker pro-Servische opstelling in te nemen.